

Japanese Kunst

ASKO Ensemble

Programma 1983

Het programma-onderdeel Japanse Kunst in het Holland Festival 1983
is mede mogelijk gemaakt door de steun van het Prins Bernhard Fonds.

ASKO Ensemble

o.l.v. Arturo Tamayo

Programma:

Yoritsune MATSUDAIRA : U-mai (1957)
(1907-)

Takayuki RAI : Solidity (1983)*
(1954-)

Maki ISHII : La-Sen (1969)
(1936-)

Pauze

Toshiro MAYUZUMI : Pieces (1957)
(1929-)

Makoto SHINOHARA : Play (1982)
(1931-)

Toru TAKEMITSU : Rain Coming (1981)
(1930-)

Groningen, Grand Theatre	: 19 juni, aanvang 20.30 uur
Nijmegen, Concertgebouw De Vereniging	: 20 juni, aanvang 20.30 uur
Amsterdam, Concertgebouw	: 21 juni, aanvang 20.15 uur
Den Haag, Het Theater	: 24 juni, aanvang 20.30 uur

* Wereldpremière

Sinds 1966 is het ASKO gespecialiseerd in het spelen van eigentijdse muziek en in 1976 werd vanuit de Stichting ASKO het professionele ASKO Ensemble opgericht.

Met vier tot vijf projecten per jaar probeert het ASKO Ensemble zijn publiek op de hoogte te houden van de ontwikkeling van het eigentijdse componeren.

Dit jaar is er, in het kader van het Holland Festival, gekozen voor een thema-programma Japanse Muziek. Het programma geeft een interessant overzicht van het eigentijdse componeren in Japan van de vijftiger tot en met de tachtiger jaren.

ASKO Ensemble:

dirigent	: Arturo Tamayo
fluit	: Leonore Pameijer Marieke Schneeman
hobo	: Alayne Leslie
clarinet	: Peter Eggenhuizen Arjan Ariens Kappers
basclarinet	: Harry Sparnaay
fagot	: Sugino YUTAKA
trompet	: Louis van Nunen
trombone	: Toon van Ulsen
hoorn	: Jeroen Vermeulen
viool	: Jan Erik van Regteren Altena Heleen Veder
altviool	: Prunella Pacey
cello	: Viola de Hoog
contrabas	: Rob Zeelenberg
piano	: René Eckhardt
slagwerk	: Renee Jonker Steef Gerritse Peppie Wiersma Herman Halewijn John May
harp	: Ernestine Stoop

Arturo Tamayo werd in Madrid (Spanje) geboren en studeerde aldaar compositie aan het conservatorium; in 1971 begon hij zijn studie aan de Staatliche Hochschule für Musik in Freiburg (BRD) (directie bij Francis Travis en compositie bij W. Fortner en Klaus Huber), verder volgde hij een directie-cursus bij Pierre Boulez in Basel en Witold Rowicki in Wenen.

Vanaf 1974 is hij assistent van Klaus Huber aan het Institut für Neue Musik van de Musikhochschule in Freiburg en de vaste dirigent van het daaraan verbonden Ensemble für Neue Musik, waarmee hij regelmatig in binnen- en buitenland optreedt. Vanaf 1978 is hij als docent voor interpretatie van 20e eeuwse muziek aan hetzelfde instituut verbonden.

Dit seizoen dirigeert hij op verzoek van Luigi Nono zijn 'Diario Polacco nr.2' bij de Deutsche Oper in Berlijn en het komende seizoen zal hij het Ensemble Intercontemporain dirigeren in Parijs.

Yoritsune MATSUDAIRA (1907-) studeerde compositie bij Kosuko KOMATSU. Hij is de enige componist van de oudere generatie in Japan die bleef werken op het internationale avant-garde niveau. Kenmerkend voor zijn werk is de vereniging van de westerse avant-garde taal met de traditionele Japanse muziek, met name de gagaku (de oude Japanse hofmuziek).

U-Mai (1957) betekent 'de dans van het juiste' en is de naam die aan de bugaku (traditionele hofmuziek met dans) is gegeven. Bugaku komt oorspronkelijk uit Korea maar werd reeds in de 6e eeuw in Japan geïmporteerd. Er zijn drie delen in U-mai: Jo (begin), Ha (ontwikkeling) en Kyû (einde). De term 'Jo-hakyû' duidt het belangrijkste principe aan dat in eerst instantie gebruikt werd in de gagaku en later in andere Japanse traditionele muziek en kunstvormen. De muziek is langzaam en statisch als in een ceremonie. De première vond in 1958 te Darmstadt plaats door een kamermuziekensemble o.l.v. Ernest Bour.

Takayuki RAI (1954-) studeerde compositie bij Yoshirô IRINO aan de Tôhō-gakuen universiteit in Tokyo en in West-Duitsland bij Helmut Lachenmann.

Verder studeerde hij elektronische- en computermuziek aan het Instituut voor Sonologie in Utrecht. Zijn compositie 'Isolation' voor basclarinet en band werd uitgekozen voor de Gaudeamus muziekweek 1980 en in première gebracht door Harry Sparnaay. Dit werk ontving de Irino compositieprijs.

Takayuki RAI woont en werkt thans in Nederland.

Solidity: The transformation of my internal dialogue (1983) werd geschreven voor tien instrumenten, te weten vier rietinstrumenten (hobo, clarinet, basclarinet en fagot), strijkkwartet, piano en harp. De basis van dit werk is een hoeveelheid nieuwe geluiden door middel van nieuwe uitvoeringstechnieken. Het streven was de beste balans te bereiken tussen vrijheid en discipline. De componist zelf zegt hierover dat zijn werk het resultaat is van 'een transformatie van een dialoog in hemzelf tussen spontane wensen en logische systemen'. Het werk werd geschreven voor de concerten van het ASKO Ensemble in het Holland Festival 1983.

Ishii is in Japan een bekende naam, de vader van Maki ISHII (1936-) was een beroemd eigentijds balletdanser en ook zijn oudere broer is geen onverdienstelijk componist. Maki ISHII studeerde compositie bij Akira IFUKUBE en Tomojirô IKENOUCHI en later bij Boris Blacher en Josef Rufer aan de Hochschule für Musik in West-Berlijn. Hij componeerde voor instrumentale (westers en Japans) solo- en kamer-, orkest- en elektronische muziek, maar ook voor ballet, theater en film. Naast zijn componeren dirigeert hij en is hij organisator van het jaarlijkse Panmuziek Festival voor avant-garde muziek in Tokyo en van het TOKK Ensemble.

Het speciale karakter van La-Sen (spiraal) (1969) komt niet alleen door het gebruik van instrumentale en elektronische klanken, maar ook door het samengaan van de oudste en nieuwste klankmaterialen, met oosterse en westerse elementen. Het oudste materiaal van het zeer gevarieerde traditionele Japanse slagwerk en het oudste Boeddhistische gebedslied (Shōmyō) zijn op deze manier behandeld door middel van elektronische manipulatie en het gebruik van puur elektronisch geproduceerde klanken. La-Sen werd geschreven in opdracht van de Japanse radio NHK en werd in maart 1969 voor het eerst uitgezonden. De eerste openbare uitvoering vond plaats in Tokyo (1970) tijdens het vierde Duits/Japanse Festival voor Moderne Muziek. De band werd in de elektronische studio van de Japanse radio NHK vervaardigd.

Toshiro MAYUZUMI (1929-) studeerde compositie bij Kunihiro HASHIMOTO en Tomojirô IKENOUCI aan de Tokyo Arts University en privé bij Akira IFUKUBE, alsook bij Tony Aubin aan het Conservatorium in Parijs. Hij had een leidende positie in de avant-garde muziek van Japan als eerste componist van de concrete muziek, de elektronische muziek, ruimtelijke muziek enz. Sinds vele jaren draagt hij bij aan de verbreiding van klassieke en eigentijdse muziek in Japan als presentator van het wekelijks televisieprogramma 'Concert zonder titel'. Hij schrijft voor stem en instrumentale muziek (westers en Japans) voor solo instrumenten, ensemble, orkest, maar ook voor ballet, opera, theater (musicals) en film.

Pieces (1957) voor geprepareerde piano en strijkkwartet bestaat uit drie korte delen: Prologue, Interlude en Finale. Vijftien tonen van de piano zijn veranderd in metalen, slagwerkachtige geluiden door het plaatsnemen van rubber, bouten en schroeven tussen de snaren van de piano, deze geprepareerde tonen worden het meest gebruikt. De strijkinstrumenten daarentegen, zorgen voor de timbres en articulaties waarbij verschillende uitvoeringstechnieken worden gebruikt. Het gehele klankmateriaal is economisch en effectief gerangschikt. Het werk is geschreven in opdracht van en voor de Rameau Chamber Music Society en werd in 1957 in Tokyo in première gebracht.

Makoto SHINOHARA (1931-) schreef het werk **Play** (1982) in Utrecht voor de Kusatsu International Summer Music Academy in Japan, waar dit werk ook zijn première beleefde uitgevoerd door het Kusatsu Festival Wind Ensemble o.l.v. Takuo YUASA. De negen spelers zijn verdeeld in drie groepen van elk drie spelers; één groep bevindt zich vóór links op het podium, de tweede achter in het midden en de derde groep rechts vóór. In het begin van het stuk zijn de groepen geheel verschillend van elkaar, maar elke groep apart is homogeen van samenstelling. In de loop van de uitvoering veranderen de spelers tweemaal van plaats waardoor de groepen uiteindelijk muzikaal gelijk worden aan elkaar, maar elke groep apart, heterogeen van samenstelling is. Door dit proces van samenvoegen ontstaan er drie verschillende 'toestanden' van groeperingen, waarin iedere groep zijn eigen specifieke muzikale aspect ten gehore brengt. Bovendien wordt getracht een klankverschuiving in de ruimte te verwezenlijken; dit wordt op twee manieren geconcretiseerd: de musici spelen met tijdsverschuivingen én veranderen van plaats terwijl zij spelen. Het hele werk vertegenwoordigt verschillende pure klankbeelden met het karakter van een divertimento.

Toru TAKEMITSU (1930-) studeerde compositie bij Yasuji KIYOSO. Hij schreef composities voor instrumentale (westers en Japans) solo-, kamer-, orkest-, vocale- en elektronische muziek en muziek voor theater en veel films. Behalve als componist is hij bekend als schrijver en als organisator van het jaarlijks avant-garde muziekfestival 'Muziek Vandaag' in Tokyo. Takemitsu is als gastdocent verbonden aan de Yale University. Zijn muzikale taal is elastisch, romantisch en sentimenteel. Hij is sterk beïnvloed door Debussy, Messiaen en Schönberg en voelt zich verbonden met het poëtische beeld van de natuur. Over **Rain Coming** (1981) zegt de componist het volgende: 'Rain Coming' is een gedeelte uit de werken die als 'regen-serie' werden gecomponeerd. Er zijn nog enkele andere stukken in deze serie zoals 'Garden Rain' (1974), voor blaas ensemble; 'Rain Tree' (1981), voor vibrafoon en twee marimba's; 'Rain Spell', voor twee violen. Deze werken vormen in zijn geheel het 'Watertaferel' van de componist, en beschrijven de verschillende metamorfosen van de zee der klanken zoals water dat in het universum circuleert. 'Rain Coming' is een kleuren-variatie op de basisstructuur, hoofdzakelijk gespeeld door een altfluit aan het begin van het stuk'. Het werk is geschreven in opdracht van en opgedragen aan het Londen Sinfonietta. Première: oktober 1982.